

vilket innebär att uppfattningen av Mose förändras i ljuset av ”the ’pre-Christian’ Paul”.

I bokens elfte kapitel lyfter Nathan in den omdiskuterade relationen mellan skapelse och förbund hos Paulus, och läser den i ljuset av Paul Ricoeurs diskussioner kring ideologi och utopi. Utifrån detta återvänder författaren till den tidigare ställda frågan gällande ”the parting of the ways” och framhåller att Paulus inte aktivt framkallade denna, men att hans texter senare kom att påverka utvecklingen i denna riktning.

Sammanfattningsvis präglas boken av många olika spår och teman (det nya perspektivet, ”the parting of the ways”, förbund, identitet och minne) vilket gör att helhetsintrycket blir splittrat. Stort utrymme ges till forskare vars bidrag inte används i bokens analys. Samtidigt tillför Nathans studie ett antal intressanta och kreativa öppningar i diskussionerna kring 2 Kor 3, inte minst gällande olika typer av minnesteori. Här ligger bokens styrka, nämligen att kasta nytt ljus över både texten och andra forskares läsning av den.

Ludvig Nyman, Örebro teologiska högskola

JAN RÜCKL

*A Sure House: Studies on the Dynastic Promise to David
in the Books of Samuel and Kings*

Orbis Biblicus et Orientalis 281, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2016,
inbunden, vii + 356 sidor, SEK 1190, ISBN: 978-3-525-54407-5

Denna noggranna och väldokumenterade monografi diskuterar de texter i 1–2 Sam och 1–2 Kung i vilka Gud lovar att Davids dynasti ska vara för evigt. Boken har flera parallella mål: den är på en och samma gång en textkritisk, redaktionskritisk och teologisk studie.

Boken inleds med en hjälpsam diskussion om vikten av textkritik när det gäller 1–2 Sam. Materialet i 2 Sam 7 kan inte undersökas utan att diskutera dess mycket komplicerade textuella historia. Rückl är dock medveten om att inte alla finner en sådan undersökning vara inspirerande läsning (7). Rückl inkluderar även en god introduktion till olika definitioner av vad forskare menar med definitionen ”deuteronomistisk”. Han väljer själv att använda termen för att uttrycka generella

likheter mellan 5 Mos och en annan text, gällande uttryck eller teologiska teman, snarare än en klart utarbetad redaktion utförd av en specifik grupp skrivare.

De följande 170 sidorna är tillägnade 2 Sam 7, varav mer än hundra sidor består i en ytterst detaljerad och insatt textkritisk diskussion av skillnaderna mellan 2 Sam 7 MT, 2 Sam 7 LXX^B, 2 Sam 7 LXX^L, 4QSam^a, 1 Krön 17 MT och 1 Krön 17 LXX. Denna diskussion är inte för de klenmodiga. Efter många tabeller och diagram drar Rückl avslutningsvis den välgrundade slutsatsen att 2 Sam 7 MT bevarar den äldsta versionen av texten. Denna version är bland annat den enda som bevarar ordleken mellan ”tempel” och ”dynasti” (samma hebreiska ord בית används) mellan vers 5b och 13a (95, 106–110), något många forskare tidigare noterat. Huvudfrågan är inte vad David kan göra för Gud (ett tempel) utan vad Gud kan göra för David (en dynasti). Genom hela denna diskussion gör Rückl ett antal välavvägda val och tillför mycket till den metodologiska diskussionen. Han vidhåller bland annat att det inte alltid är den svåraste läsarten som är den ursprungliga. Tvärtom, det är fullt möjligt att en senare redaktör valde att ändra eller göra ett tillägg av teologiska skäl, vilket resulterade i en svårare text. Med andra ord, teologisk ortodoxi väjde tyngre än narrativ koherens (105).

Rückl vänder sig sedan till redaktionskritik och vidhåller, igen i djup dialog med en avsevärd mängd sekundärlitteratur, att Natans bön i 2 Sam 7:1–17 är en koherent text. Skillnaderna mellan, å ena sidan, vers 1–3 och, å andra sidan, vers 4–17 när det gäller Davids tempelbygge bör därför inte förklaras som resultatet av olika källor utan som ett stilistiskt drag. Vers 1–3 ger läsaren vissa förväntningar (David kan bygga tempel) som sedan resten av texten dementerar (David kan inte bygga tempel, 185). Rückl argumenterar vidare att denna text troligtvis skrevs i slutet av den neobabyloniska eran, det vill säga efter templets förstörelse 586 f.Kr. Dess syfte var att argumentera mot en teologi som vidmakthöll länken mellan kungamakten och templet. Snarare försöker den legitimeras Davids ätt oberoende av dess förhållande till templet.

Rückl argumenterar vidare att Davids bön i vv. 18–29 är baserat på material i 5 Mos 4, som i sin tur vilar på texter i P. I stället för att, som många andra forskare, hävda att dessa texter inte härstammar från samma källa som vers 1–17, väljer dock Rückl att vidhålla textens enhet. Detta pekar på att hela 2 Sam 7 komponerades efter 520 f.Kr. Sammantaget daterar Rückl texten, med dess klara pro-davidiska ståndpunkt, tillsammans med dess strävan att legitimera davidsätten oavsett templets existens, till en tid strax efter Serubbabel.

Detta kapitel, kärnan i Rückls bok, visar tydligt bokens starkheter och svagheter. Å ena sidan är diskussionen en exemplarisk förebild av textkritisk noggrannhet. Å andra sidan saknas ofta struktur till diskussionen såtillvida att man får följa Rückls gradvisa arbete snarare än att bli serverad en i efterhand välstrukturerad redovisning. Jag hade uppskattat tydligare vägvisning i kapitlens början åt vilket håll argumenten kommer att gå, samt klarare summeringar i slutet av vad man egentligen har kommit fram till.

Sidan 191 är ett typiskt exempel på denna stil. Jag är fram till näst sista raden osäker på huruvida Rückl i slutändan argumenterar för en eller flera textkällor in 2 Sam 7:22–26. Dessutom slutar kapitlet ytterst abrupt utan en välbehövlig sammanfattning. Jag har lärt mig mycket om 2 Sam 7 de senaste 170 sidorna, men jag är fortfarande osäker på vad kapitlets huvudsyfte egentligen är.

De senare kapitlen i Rückls bok fortsätter i samma anda. I kapitel tre diskuterar Rückl materialet om gudsmannen och hans orakel mot Elis hus i 1 Sam 2:27–36. Baserat på den klara polemik gentemot Elis hus till fördel för en präst som handlar efter Guds håg och tjänar inför kungen (v. 35) drar Rückl slutsatsen att även denna text, liksom den i 2 Sam 7, härstammar från runt 520 f.Kr. Vers 35 speglar samarbetet mellan översteprästen Josua och davidsättlingen Serubbabel (jfr Haggaj och Sakarja).

I kapitel 4–8 diskuterar Rückl i all korthet även 1 Sam 25:28; 2 Sam 22:51; 23:1–7; 1 Kung 2:24, 33, 45; 11:29–39; 15:4; och 2 Kung 8:19 och vidhåller att även dessa texter härstammar från persisk tid och

speglar samma positiva syn på David och hans ätt. Däremot hävdar Rückl i kapitel nio att 1 Kung 2:2–4, 8, 22–26; och 9:1–9 speglar en annan, mer ambivalent syn på David. Dessa texter härstammar därför från ett annat redaktionellt textlager. Rückl avslutar sin bok med ett kapitel om 5 Mos 17:14–20 och dess syn på kungamakten. Han anser att även här finns en mer negativ inställning till kungamakten, tydliggjord i de villkorade, snarare än ovillkorliga, löftena till kungen. För att hans makt ska bestå måste han leva upp till Guds lag.

Rückls slutsats är att alla texter som talar om Guds stadfastande av Davids hus är skrivna efter templets förstörelse 586 f.Kr. De är positiva till David och stöder Guds ovillkorliga löften till hans ätt. Samtidigt tonar de ned länken mellan kungamakten och templet och vidhåller att kungens makt inte beror på hans förmåga att bygga ett tempel. Dessa texter är vidare deuteronomistiska så till vida att de innehåller deuteronomistiska uttryck och tankesätt. Dock bör de inte ses som produkten av en specifik deuteronomistisk grupp av skrivare. De texter som däremot insisterar på att Guds löften är villkorliga är av ett senare datum.

För att sammanfatta har jag lärt mig mycket av Rückls bok och kan rekommendera den till alla som är intresserade av antingen förhållandet mellan de olika versionerna av materialet i Samuelsböckerna, dess redaktionshistoria, Guds löfte till David om en evig dynasti, eller alla tre frågorna. Dessa tre frågor är relaterade till varandra och en diskussion av det sistnämnda temat hänger naturligtvis samman med de första två frågorna. Samtidigt resulterar detta vida perspektiv i en svåräst bok. Rückls insikter hade varit avsevärt lättare att ta till sig om de två förstnämnda frågorna fått mindre utrymme. Rückl för dessutom en dialog med en imponerande skara forskare, men detta bidrar likaledes till att man som läsare ofta saknar vägledning. Jag förstår att Rückl vill låta läsaren följa argumenten steg-för-steg och ge oss möjlighet att dra samma slutsatser som han gör i slutändan. Min kritik är dock att detta till synes pedagogiska skrivsätt trots allt inte är det mest effektiva utifrån ett läsarperspektiv utan snarare lätt kan leda till förvirring. Slutligen

innehåller boken en bibliografi men saknar tyvärr index, vilket igen gör den mindre lättillgänglig än den kunde ha varit.

Lena-Sofia Tiemeyer, Örebro teologiska högskola

KLAAS SPRONK OCH EVELINE VAN STAALDUINE-SULMAN (RED.)

Hebrew Texts in Jewish, Christian, and Muslim Surroundings

SSN 69, Leiden: Brill, 2018, inbunden, xii + 348 sidor,

SEK 1180, ISBN: 978-90-04-35840-9

Denna samling artiklar är tillägnad Dineke Houtman i samband med hennes pensionering som professor vid Protestant Theological University i Amsterdam. Enligt redaktörerna speglar boken på ett särskilt sätt en viktig sida av hennes akademiska prestationer, nämligen att bygga broar mellan olika religiösa gemenskaper. Hennes expertområden inom judaistik (Mishna, Tosefta, Targum och den judisk-kristna relationen under medeltiden fram till idag) är också välrepresenterade i volymen. Därför ligger tyngdpunkten i boken på det nätverk av relationer som förenar de tre monoteistiska religionernas heliga skrifter (den hebreiska Tanakh, den kristna Bibeln och Koranen) med varandra. Detta gäller inte enbart själva texterna utan också de många nivåer av läsningar och tolkningar som är ihopblandade och har påverkat varandra. Syftet med bokens spännvidd ger med andra ord ett ganska unikt intryck, då den sträcker sig över tre religioners heliga skrifter genom att diskutera och redogöra för några av de många kontaktpunkter som finns och måste finnas mellan dem i tolkningshistorien.

Bokens omfång är ambitiöst. Boken består av fyra delar med totalt tjugo artiklar plus en introduktion. Med tanke på alla hänvisningar till olika skrifter och primärkällor, är det extra tacksamt att boken är försedd med ett index över antika källor. Eftersom volymen består av hela tjugoen kapitel är de flesta bidragen till antal tecken inte så långa, vilket gör boken mindre tungläst och mer fokuserad på särskilda områden eller teman som kan intressera en studerande eller forskare. För att riktigt kunna gå in i en dialog med innehållet krävs dock en mycket bred inläsning av material och litteratur, vilket antagligen de flesta läsare